

Zhaža razen nedelj in
praznikov vsak dan
ob 10. uri dopoldne.

Uredništvo je v Ljubljani,
Francišanska ulica št. 6/I.,
Učiteljska tiskarna.

Opise frankirati in pod-
pisati, sicer se jih ne pri-
bije. Rokopise se ne vrača.

Dglasi: Prostor 1 mm X
55 mm po K 150. Uradni
razgasi, poslano ter no-
tice isti prostor K 2.—
Pri večjem naročilu
popust.

NAPREJ

Glasilo Jugoslov. socijalno-demokratske stranke.

Telefonska št. 312.

Naročnina: Po pošti ali
z dostavljanjem na dom za
celo leto K 288, za pol
leta K 144, za četrt leto
K 72, za mesec K 24.
Za inozemstvo K 480.

Reklamacije za list
so poštne proste.

Upravništvo v Ljubljani,
Francišanska ulica št. 6 I.,
Učiteljska tiskarna.

Edin Kristan:

Terorizem in socijalistična taktika.

(Dalje.)

Kar se tiče ljudi, ki naj spravijo
socijalizem v življenje, velja zanje
na vsak način dvoje glavnih pogo-
jev: Imeti morajo moč, da premaga-
jo kapitalizem, ki ne mara meni nič
tebi nič kapitulirati, in dovolj močni
in sposobni morajo biti, da vpostavi-
jo namesto odstranjenega kapitalisti-
čnega reda socijalistično ureditev in
da jo obvarujejo reakcijskih napa-
dov premaganega sistema.

Za oboje je treba, da dobe soci-
jalisti večino v narodu, in sicer prav
znatno večino. Zakaj nobenim iluzi-
jam se ni vdajati glede na to, da bo
kapitalizem, tudi če postanejo nje-
govci zavedni in nezavedni pristaši že
efektivna manjšina, vendar še nekaj
časa dovolj močan za uspešno
obrambo, kajti v njegovih rokah so
sredstva, ki prav dobro nadomešča-
jo številni primanjkljaji. Večina je po-
trebna za zmago; večina je pa po-
trebna tudi za to, ker ne bi manjšini
nič pomagalo uvajati kakršenkoli si-
stema, ki ga večina ne mara, katere-
mu bi nasprotovala, ki bi ga bojkoti-
rala in paralizirala. Ruski zgledi, na
katere se radi sklicujejo razni tako-
zvani radikali, ne pomenijo nič, za-
kaj to kar je v Rusiji, ni nikakršen
socijalizem, in od tega, kar so nekaj
časa po krivem razglašali za socija-
lizem, reterirajo boli in boli od dne
do dne, tako da ne bo kmalu od vse
ruske revolucije ostalo nič drugega,
kakor neke vrste agrarna reforma,
ki v bistvu tudi nikakor ni socijal-
istična.

Res je pač, da je v Rusiji zavlada-
la manjšina nad večino. Ali ne sme
se prežreti, da je stvar precej
nad protikapitalističnimi večinami.
Boljševiška manjšina je imela voja-
ški aparat v svojih rokah, in pretež-
no manj se je opirala njena vlada.
Ne sme se pa tudi pozabiti, da so pri-
šli boljševiki v skrajno abnormnih
razmerah na površje, da sta carizem
in vojna pripravila tla revoluciji, ki
je mogla biti le taka, kakršna je bila,
gotovo socijalna, nikakor pa ne soci-
jalistična, četudi so se boljševiki ne-
dvomno trudili, da bi ji dali prav so-
cijalistični značaj. Enake razmere se
ne morejo svojevolično ustvariti, in
le v enakih razmerah bi mogla re-
volucija biti enaka.

Socijalna revolucija je reč, s
katero se ne more hazardirati. Te-
kom razvoja lahko nastanejo prav
raznovrstne situacije, ki se dajo
eventualno tudi uspešno izbrabiti za
pospešitev revolucije; toda špekuli-
rati na take eventualnosti se pravi
igrati z revolucijo in z usodo delav-
stva. Boina taktika se ne sme ureja-
vati po slučajnostih, ki bi lahko na-
stale, če bi se zgodilo to in če se ne
bi zgodilo ono, če bi se izpolnile tepe
želje in uresničile prijetne sanje, am-
pak le po tem, kar je, kar se ve in

kar se pozna. Bojni načrt sme biti
osnovan le na realnosti, ne pa na slu-
čajnih možnostih. Tak načrt, ki ra-
čuna z dejstvi, je zanesljiv, če se pa
pokažejo ugodnejše možnosti, pa ni-
kakor ne ovira njih izrabe.

Praviloma je na vsak način raču-
nati s tem, da more v socialnem bo-
ju zmagati le večina, in sicer ne le
številčna, ampak tudi sposobna ve-
čina.

Iz obeh razlogov je treba organi-
zacije, organizacije, ki ima dovolj
privlačne moči, da zbere večino na-
redov svojih vrst, organizacije, ki
more svoje članstvo napraviti spo-
sobno za končno izvršitev socialne
revolucije.

V taki organizaciji je teroristična
taktika nemogoča. Nobena družba
ne bo trpela družtev, ki se javno
organizirajo za boj z bombami in
peklenimi stroji, za nasilno uniče-
nje družbe, za ubijanje njenih repre-
zentantov. Teroristična organizacija
more biti le tajna, osniva se more
le na zarotništvu. Taka organizacija
pa nikdar ne more računati na to,
da pridobi večino naroda. Tajnost
sana na sebi je že največja zapre-
ka razširjenju. Se pri majhnem števi-
lu je težko ohraniti tajnost, kaj pa
še pri velikem! Nemogoče je pa tu-
di zaradi tega osnovati teroristično
organizacijo na široki podlagi, ker
eksistirajo sicer vedno in povsod
kakšni romantični elementi, ki jih
privlači atmosfera zarote, nikakor
pa nimajo mase nagnenja za tako
vrsto boja. Masa sicer trenutno la-
hko zelo vzplamti, tudi zdivia, ali
trajno ne prenaša ne okrutnosti, ki
se ne more ločiti od teroristične me-
tode, ne živčne napetosti, ki jo po-
vzroča tak boj. Se bolj kakor pri
posamezniku sledi pri masi veliki
razdraženosti globoka, včasih dolgo-
trajna apatija.

V nobeno organizacijo ne pridejo
tako lahko sovražni elementi, spi-
oni, provokaterji itd., kakor v tajno.
V javni organizaciji je kontrola ob-
širna in velika, pa se je zato težko
vhitotapiti vanjo s hudobnimi nane-
ni. Tudi nimajo nasprotniki za to
nobene pametnega razloga, ker se
javno delo tudi brez špionaže lahko
opazuje, malenkosti, ki morajo osta-
ti tajne zaradi poslovanja, ob nedo-
vršenih pripravah za kakšno akcijo,
ki bo sama itak javna, pa niso tako
važne, da bi se zaradi njih izplačalo
vzdrževati špionažo.

S tajno organizacijo je stvar iz
povsem razumljivih razlogov dru-
gačna. In tukaj ne obstaja le nevar-
nost, da izvedo tisti, katerim se ho-
če delo prikriti, več o njem, ka-
kor člani, katerim kakšna akcija,
recimo kakšen atentat, ni naravnost
poverjen, ampak lahko se zgodi —
in v resnici se je že neštokrat zgo-

dilo — da pride cela organizacija v
roke nasprotnikov, da so njeni naj-
bolj ognjevitii voditelji, propagatorji
najhazardnejših podjetij, apostoli
najstrupenejšega boja od nasprotni-
kov najeti hujskači. Kajti v interesu
reakcije je, da žene take organiza-
cije do skrajnosti, da dobi čim več
razlogov za njih uničenje in da
ustvari v javnosti čim bolj sovražno
razpoloženje proti njim.

Delavske organizacije, celo take,
ki so zasledovale same kulturne ci-
lje, služile izobraževalnim nane-
nom, so morale vedno paziti, da se
ne vhitotapijo v njih vrste od kapi-
talistov plačani agenti, ki imajo na-
leto zvaliti organizacijo na nelegal-
no pot. V prvih časih delavskega
prebujenja je marsikatero delavsko
društvo imelo bridke izkušnje s tem.
Toda v legalni organizaciji postaja
posel takih pličev vse težji in se vse
manj rentira; kdor propagira tukaj
desperatna dejanja, se ne prikupi

večini, ampak postane vsem trez-
nim kmalu sumljiv. Njegovi uspehi
ne morejo biti veliki. V tajni organi-
zaciji si usprotno prav s takim po-
stopanjem lahko pridobi največji
vpliv, zakaj postavljajoč se v poz-
lunaka se kaže svojim tovarišem
prav tak, kakršen jim mora biti naj-
bolj všeč. Brez velikih težav se po-
vspe na voditeljsko mesto, na ka-
terem dobi absolutistično moč, ki je
v javni organizaciji nemogoča, kjer
ostaja njegovo delo brez kritike,
kjer rastejo z njegovih sugestij načr-
ti, kakršnih se člani brez njega ne-
mara nikdar ne bi lotili. Kakor mu
je razmeroma lahko pridobiti za-
upanje več ali manj navčnih zarotni-
kov, tako in se lože mu je zlorab-
ljati njih zaupanje. In organizacija,
ki si domišlja, da vrši najradikal-
nejšo revolucijo, pride tako lahko v
službo najhladnejše, najbolj prera-
čunane reakcije. (Konec prih.)

Nadalje se zahteva v tem oddel-
ku tridesetletna starost za kandida-
te. V leta verujem prav malo, go-
spodje. (Veselo!) Nikakor ne ver-
jamem, da postaja človek le po letih
pameten. Marsikdo je lahko že zelo
zrel za grob, pa je pri tem lahko še
neumen kakor noč. (Medklic: Tako
je.) (Dr. Ivanič: Toda če je pameten
in starejši, je boljše.) To je druga reč.
Ampak le za Tirolce so rekli, da po-
stanejo šele s štiridesetimi leti pa-
metni, mi pa ne živimo na Tirol-
skem. Če ustanovljate aktivno volil-
no pravico za tiste, ki so dosegli 20.
leto, mislim, da je pet let čakanja do-
volj tudi za to, da bo lahko izvoljen,
(Medklic: Torci ste namreč za to.)
(Dalje prih.)

Kdaj poteče opcijski rok?

To vprašanje je med primorski-
mi begunci zadnje čase na dnevnem
redu in nihče ni na jasnem, kako bi
se ravnal. Dotično uredbo si tolmači
vsak po svoje, preprosto ljudstvo pa
ne ve, komu bi verovalo. Ta nejas-
nost je tudi glavni vzrok, da večina
primorskih beguncev ni še vložila
prijava za opcijo, na drugi strani pa
je veliko takih, ki jim iz tega ali one-
ga vzroka ni bilo mogoče optirati.

V smislu § 3 (drugega odstavka)
uredbe o opciji, začne opcijski rok
za one, ki imajo domovinsko pravico
na ozemlju zasedenem po Italiji, šele
od trenutka, ko se reši vprašanje
naše državne meje proti Italiji. Ne
vem na podlagi česa tolmačijo nek-
teri uredbo tako, da poteče rok za
opcijo že 2. avgusta t. l.

Z ozirom na gorijenjeno do-
ločbo, je tako tolmačenje napačno in
ker tolmačijo uredbo tako tudi nek-
tera okrajna glavarstva, bi bilo po-
trebno, da bi vlada izdala glede
opciskega roka točna navodila in
sicer tako, da bi za ta navodila izve-
dli vsi oni, ki so pri stvari direktno
prizadeji.

Kakor že omenjeno, je večina
beguncv, ki jim iz gotovih vzrokov
ni bilo mogoče vložiti prošnje za
pridobitev državljanstva (v prvi vr-
sti radi tega, ker nimajo pri rokah
potrebni listini). Zato bi bilo umes-
no, da bi vlada rok za opcijo sploh
podaljšala (če isti res poteče po do-
sedanjih določbah že 2. avg. t. l.),
ker večina beguncev si v roku dveh
tednov ne more preskrbeti potreb-
nih dokumentov in marsikdo prav-
lahko pride v neprijeten položaj, da
postane proti svoji volji italijanski
državljan.

Ker je do 2. avgusta čas prav
kratek, prosimo vlado, da ukrene v
tem oziru v najkrajšem času po-
tjebo.

Obenem prosimo tudi naše po-
slance, da se zavzamejo za podalj-
šanje opciskega roka. — Gorški be-
gunc.

Narodna skupščina v ustavi.

(Govor posl. sodr. Edina Kristana na seji Ustavotvorne skupščine dne
10. junija.)

(Dalje.)

Gospodje, tudi v tem poglavju
se nam zonet vrača vprašanje, o
katerem sem že prej govoril: Vpra-
šanje, ali so ženske v Jugoslaviji
človeška bitja, ki čutijo in znajo me-
sliti, ali pa nekakšne področne
stvari, nekakšni mehanizmi, katerim
se ne morejo priznavati nikakršne
pravice. Lepe besede smo tukaj sli-
šali o napredku našega naroda, o
volji za napredek, toda kamorkoli
pogledate, se ogražamo z vsako-
vrstnimi plotovi in ne dovoljujemo,
da pride kaj novega v naše življenje.
— Ženskam niste hoteli priznati
enakih pravic. Toda, gospodje, vo-
lilna pravica je le majhen del pravic
v javnem življenju, in veliko ne bi
bilo, če bi za enkrat vsaj to konce-
dirali in sprejeli v ustavi vsaj žensko
volilno pravico. Ženska volilna pra-
vica ni nič strašnega, temveč vpra-
šanje, o katerem ne more nihče dvo-
miti, da se mora prej ali slej rešiti
za vsako ceno. Zakaj, gospodje, ka-
dar je tako vprašanje postavljeno
na dnevni red, se ne more nikdar
več odstaviti.

Ako mislite, da niso ženske do-
volj napredne in liberalne, pa se bo-
lite njihovega vpliva, in če pripove-
dujete, da bi glasovale reakcionar-
no, mislim, da je boljše, če preživimo
to krizo prej, kakor pa da pridemo
vanjo pozneje. Zakaj ta nevarnost
ženske reakcionarnosti bo obstajala,
dokler ne bodo ženske imele volike,
da se praktično usposobijo za poli-
tično življenje. Če hočete, da bodo
te ženske kdajkoli napredne in svo-
bodnemiselnne, ako hočete, da bodo
kdaj v politiki zdray in koristen fak-
tor, morate ustvariti prvi pogoj, in
ta je, da jim daste pravico sodelo-
vanja v politiki.

Pravi se sicer v tem oddelku, da
bo žensko volilno pravico reševal
zakon. Ali to nikakor ne pomeni, da
se jim želi dati volilna pravica, za-
kaj če bi obstajal tak namen, ne bi
bilo nobenega razloga, da se ne bi
to pozitivno vpisalo v ustavo.

Gospodje, naš klub je podal ne-
koliko predlogov, ki jih odbor ni
sprejel, ampak jih je večinoma kar
brez debate odklonil, večinoma ta-
ko, da niso člani odbora niti razmiš-
ljali o tem, kar obsegajo ti predlogi.

Tu je na primer v 72. članku sta-
vek, ki pravi, da se zahtevajo od
vsakega poslanca pogoji, med temi,
da je državljan »po rojstvu ali pri-
rodjenju« (po rojstvu ali po naturali-
zaciji). Naturaliziran državljan, če
ni srbsko - hrvaško - slovenske na-
rodnosti, mora bivati v državi naj-
manj deset let, računajoč od dneva
naturalizacije. To je absurd. (Laza
Marković: Ni, ni.) To, gospodje, je
absurd. Če ste človeku dali držav-
ljanske pravice, tedaj je absurdno
od njega zahtevati, da mora potem
živeti še deset let, preden doseže
popolno državljansko pravico. Tega
v drugih deželah pač ni. Logično je,
da postavite pogoje, pod katerimi
more človek doseči državljanstvo.
Ali če postane državljan, mora imeti
tudi državljanske pravice, te pa ob-
segajo tudi pravico, da more voliti
in biti izvoljen. Če ni tega, se lahko
zgodí, da bodo morali ljudje, ki so
bili tukaj rojeni in so tukaj preživeli
svoje življenje, pa niso iz kakršnih-
koli vzrokov mogli prej postati dr-
žavljeni, čakati še deset let, in lahko
umro, pa ne bodo nikdar uživali
svojih državljanskih pravic. Deset
let potem, ko je bil naturaliziran, to
je mikum, ki ga ne poznam nikjer
drugod.

gova družina bodo imeli vse leto
dovolj prilike, da izobličijo tudi svo-
jo duševno bitnost, in po kratkem
času bonjo opazili razveseljav pre-
obrat v povojni demoralizaciji naše
javnosti in to ni najmanj, po čemer
mora stremeti vsak resnični soci-
alist.

Zadnja beseda: List je izšel in je
dobar, je lep in je Vam namenjen,
proletarci! Če ne bo mogel živeti,
kakor hoče živeti, ne bo to njegova,
temveč Vaša sramota!
K. K.

*
»Kres« stane letno 20 D, polletno 10
dinarjev, četrtletno 5 D; za dijake 12 D,
drugo razmerje: za žlane »Svobode« 9 D,
drugo razmerje. Kdor dobi 10 naročnikov,
ki niso člani »Svobode«, prejme cel letnik
zastonj! Uprava »Kresa«, Ljubljana, Alek-
sandrova c. 5.

LISTEK.

O „Kresu“.

Doslej menda nismo imeli lista,
ki bi bil vodilno glasilo proletarskim
kulturnim stremljenjem. Predvsem
je temu krivo naše premajhno zani-
manje za ljudsko - izobraževalno
delo in malomeščansko obzorje še
tistega zanimanja, kolikor ga je. Na-
še umevanje kulturni nalog socija-
lističnega gibanja — ne govorim tu o
kaki stranki — je bilo vse bolj agita-
cijsko - političnega značaja, kar je,
po mojem mnenju, tudi zelo usode-
polni vzrok današnje apatije v ma-
sah po eni strani, po drugi pa politi-
čne prenapetosti in nestrpnosti, situ-
jarsiva na levo in desno ter razcep-
ljenosti proletarskih vrst. Manjka
nam izobrazbe, bodimo odkriti, tiste
srčne in umstvene izobrazbe, ki edi-

na omogoča jasno, mirno sodbo pre-
ko vseh človeških slabosti in ki je
koncem koncev tudi eden glavnih ci-
ljev socijalistične misli. Vedno bi nam
moralo biti pred očmi, da je vsako
socijalistično gibanje nesmiselno in
celo škodljivo, če zataji svoje notra-
nje prvine: saj hočemo vendar us-
variti novo, boljše življenje, novo,
boljšo družbo, kot je današnja, a
ravno vse, kar je nekulturnega —
pijančevanje, prostitucija, nevednost,
surove nagone — vzdržuje kapitali-
stični red, ker hoče maso brez du-
ševnosti, brez zavesti, onemoglo,
mekko kakor raztopljen vosek, ki ga
lahko po mili volji gneteš, pa če bi
ga bilo tudi toliko, kolikor je morja
na zemlji. Hvala lepa, če ni naš na-
men diametralno drugačen — le po-
gledimo v dežele, kjer je proletarska
sila nezlomljiva in se vprašajmo, kaj
je končni vzrok te nezlomljivosti!

Malo nas je, ki bi z živo besedo
in dejanjem delovali med ljudstvom
za razvoj njegovega duha: zato pa
moramo z zadoščanjem pozdraviti
vsako novo moč, ki se pojavi med
nam, da pripomore temu cilju k
zmagi. Pozdravljam iz tega razloga
»Kres«! Se bolj kot poedincevo delo
je važno in uspešno njegovo delo,
ker ima to prednost, da seznani la-
hko veliko večjo množico načkrat z
duševnimi, npravnimi in telesno-vzgo-
jevalnimi principi širšega kroga ljudi.

Kar je posebno simpatično pri no-
vem mesečniku, je to, da se ne bo
omejeval na ozko obzorje večine po-
dobnih listev in da predvsem ne pri-
znava omejitve na eno vrsto lepega
in eno vrsto dobrega. To je tudi
pravilno, saj je kultura taka kot ce-
lota, za vse je v nas čut in če je kle-
nerazvit, se razvije s smotrenim ne-
govanjem.

Pravilno je, da izdajatelji ne sto-
je na stališču kake strankarske stru-
je. V delaven, v preprostem prole-
tarcu vidijo le človeka. Ki ga treba
izobraziti, vzgojiti ga k poglubljeni-
mu opazovanju sebe in sveta, da po-
stane zaveden, nezlomljiv, da more
sploh po notranji poti k spoznanju
magične besede socializem.

Lepa je oblika »Kresa« in izbira
snovi. Ni neumetniškega, nič malo-
vrednega. Videti je, da bo list krep-
ko napredoval do popolnosti, zlasti,
ko ne bo več tistega trenutnega ne-
zaupanja, ki jo zbudi vsaka stvar ob
početku, in ko se listu postavijo na
razpolago še drugi dobri sodravniki.

O cení ni vredno, da govorim.
Povem samo to: Če vsakdo en sam
dan prihrani denar, ki ga, žal, mor-
da izdaja za razna navidezna bela in
rdeča »krepčila«, potem bo list si-
lajno uspeval, tisti »vsakdo« in nje-

